

Osvrt na rezultate ankete medicinskih sestara provedene u bolničkom sustavu RH

Zdenka Gizdić, predsjednica Glavnog vijeća HSS MS - MT

Hrvatski strukovni sindikat medicinskih sestara - medicinskih tehničara proveo je anketu u bolničkom sustavu RH u koju se uključilo 52 od ukupno 66 bolnica, što ukupno čini 79% bolnica RH.

Stoga, posebno želimo zahvaliti medicinskim sestrama u Kliničkim bolničkim centrima, Kliničkim bolnicama i Klinikama, ali i njihovim glavnim sestrama i upravama koji su zajedno doprinijeli da sudjelovanje tih ustanova bude 100 % tj. 14 od 14, kao i u Općim bolnicama, gdje je odaziv bio također značajan, 86 % odnosno 19 od 22.

Istu zahvalu upućujemo u 19 Specijalnih bolnica koje su sudjelovale u anketi od ukupno 30, što iznosi 63 %.

Slijedom toga uzorak od 9.996 ispunjenih anketnih listova možemo proglasiti reprezentativnim. Analizirajući prezentirane podatke donijeli smo neke zaključke koje želimo podijeliti s vama držeći ih indikativnim, a koji će biti temelj naših budućih nastojanja u prevladavanju postojećih problema.

Pa krenimo prema već utvrđenim područjima:

1. U području **Opći podaci i životni standard medicinskih sestara** uglavnom su potvrđena saznanja koja smo imali:

- U profesiji medicinskih sestara pretežno je zaposlena ženska populacija 92,8% a muškarci su se u profesiju značajnije počeli uključivati unatrag 25 godina, što ukazuje na trend porasta zanimanja muškaraca za profesiju.
- Svega 17 % zaposlenih ima višu ili visoku (viša 15%, a visoka 2%) stručnu spremu, što ukazuje da na 1 medicinsku sestru sa višom ili visokom stručnom spremom dolazi 5 medicinskih sestara sa srednjom stručnom spremom, i potvrđuje nesrazmjer srednje i više odnosno visoke stručne spreme u praksi, s omjerom u zemljama Europske unije od 1:3 do 1:1.
- 79,2 % anketiranih navodi da su članovi tima za zdravstvenu njegu u odnosu na 1,9 % koji izjavljuju da su voditelji tima, što ukazuje na nesrazmjer prakse u odnosu na Zakon o sestriinstvu koji navodi članove i voditelje tima (čl. 14), kao i na Kolektivni ugovor koji također prepoznaje kategoriju voditelja tima (čl. 65). Raduje nas činjenica što gotovo 80% anketiranih medicinskih sestara navodi da su članovi tima, što ukazuje na profesionalnu svijest medicinskih sestara o važnosti timskog rada u zdravstvenoj njezi, unatoč praksi koja ne podržava i ne valorizira takav model, iako je u pružanju kontinuirane zdravstvene njege znatan naglasak na važnosti timskog rada.

2. U području **Radno - pravni položaj medicinskih sestara** i poštivanje kolektivnog ugovora dobili smo zanimljive podatke koji zaslužuju osvrt:

- 81% anketiranih rade na neodređeno vrijeme, a 19% radi na određeno uključujući i pripravnike. U odnosu na podatke unazad par godina, smatramo da je to rezultat potpisanog Kolektivnog ugovora i prijema u stalni radni odnos medicinskih sestara koje su preko tri godine na određeno vrijeme radile u zdravstvenim ustanovama.

Također vjerujemo da će provedbom mjera Akcijskog plana zapošljavanja broj od 2,8% pripravnika srednje stručne smjene porasti jer je Pravilnikom o mjerilima za primanje zdravstvenih radnika na pripravnički staž (od 17. 01.2007.) utvrđena obveza zaposliti dvostruko više pripravnika sa srednjom stručnom spremom u odnosu na pripravnike više i visoke stručne spreme.

- Ohrabrujući je podatak da je 95% anketiranih upoznato sa sadržajem Kolektivnog ugovora, što smatramo zaslugom sindikata koji je štampao Kolektivni ugovor u 14 000 primjeraka i distribuirao ga u sve naše podružnice za svakog našeg člana, međutim tim više zabrinjava podatak da 54 % anketiranih navodi da se Kolektivni ugovor ne poštuje u različitim segmentima, a najčešće se navode radno vrijeme, odmori i dopusti.
- Alarmantan je podatak da 70 % anketiranih svaki mjesec ostvaruje prosječno 15,3 sata prekovremenog rada što ukazuje na činjenicu da svaki mjesec nedostaje 615 medicinskih sestara u našem bolničkom sustavu. Još je porazniji podatak da 77,2 % anketiranih navodi da im se prekovremeni sati nikada ne plaćaju, a samo 19 % anketiranih koristi slobodne dane 1:1,5 sukladno Kolektivnom ugovoru.

3. U poglavlju **Provođenje zaštite na radu i profesionalne bolesti**

- 88 % anketiranih je izjavilo da je upoznato s propisima zaštite na radu, što ocjenjujemo kao jako dobar podatak. Upravo zato zabrinjava izjava 51,7 % anketiranih da se obvezni sistematski pregledi vezani za posebne uvjete rada ne provode, te da 35 % anketiranih nema osigurana potrebna sredstva zaštite u svakodnevnom radu. O nepoštivanju propisa o zaštiti na radu od strane poslodavca govori i podatak da 65 % anketiranih ne dobiva radnu odjeću, a 85 % ne dobiva radnu obuću, već radnu odjeću i obuću kupuju sami. Međutim, izloženost i uvjeti rada rezultiraju činjenicom da 18,1 % ispitanika smatra da je oboljelo od bolesti koja je u vezi s njihovim poslom, što je 2,5 puta više od oboljelih od profesionalne bolesti, a najčešće navode depresiju i stres (658), u odnosu na sve ostale bolesti (286): hepatitis, tbc, bolesti kralježnice i vena.

4. Set pitanja o **cjeloživotnom učenju i položaju pripravnika** još jednom ukazuje na nedostatak medicinskih sestara, što se očituje i kroz slijedeće dobivene podatke:

- Dosada smo utvrdili da 82,8 % sestara ima srednju stručnu spremu od kojih se 11,4 % sada školuje uz rad, što svakako ukazuje na potrebu, želju i volju medicinskih sestara/medicinskih tehničara da unapređuju svoja znanja i kontinuirano se usavršavaju u struci.
- Značajno je da od 17,2 % anketiranih koji imaju završenu višu ili visoku školu 87,7 % njih školovalo se uz rad.
- Međutim podatak da 81,1 % pripravnika popunjava nepopunjena radna mjesta, od čega 31,3 % ponekad, a 49,8 % stalno, potvrđuje dosadašnje tvrdnje o nedovoljnom broju medicinskih sestara.

5. Pitanja pod nazivom **Zadovoljstvo medicinskih sestara/medicinskih tehničara na radnom mjestu** upućuju na zanimljive odgovore:

- Posebno naglašavamo podatak da 48,5 % medicinskih sestara / medicinskih tehničara navodi da svoj posao rade iz ljubavi, ali i podatak da 49 % anketiranih izjavljuje da bi

otišlo na rad u inozemstvo od čega 60,9 % bi ostalo u struci, što govori o nezadovoljstvu uvjetima rada.

- Međutim zabrinjavajući su podaci koji govore o međusobnim odnosima zaposlenih u bolničkoj djelatnosti, budući da 81,4 % anketiranih navode loše međuljudske odnose u radnoj sredini.

Međutim ono što je indikativno, a ponavlja se i sa ovog aspekata je činjenica da 97 % anketiranih smatra da su preopterećeni na radnom mjestu te da to znatno utječe na kvalitetu pružene usluge (47,5 %) ali i na njihovo zdravlje (35,9 %).

Upravo zato možemo konstatirati da ne iznenađuje podatak da je samo 11,8 % anketiranih potpuno zadovoljno na radnom mjestu, dok 88,1 % nije zadovoljno, a među razlozima koje navode u visokom prevladavaju:

- 81,2 % nepostojanje kriterija za vrednovanje rezultata rada,
- 80,4 % loš odnos nadređenih,
- 76,3 % ne postojanje standarda i normativa,
- 74,9 % nepostojanje jasne politike u razvoju zdravstva i sestrinstva.

Na pitanja o članstvu u sestrinskim asocijacijama odgovori korespondiraju sa do sada poznatim podacima kao i sa stvarnim stanjem:

- 63,9 % anketiranih navodi da su članovi s Hrvatskog strukovnog sindikata medicinskih sestara – medicinskih tehničara,
- 87,4 % anketiranih odgovorilo je da su članovi Hrvatske komore medicinskih sestara,
- 50,9 % su članovi Hrvatske udruge medicinskih sestara.

Zaključimo:

U 2006. godini Svjetska zdravstvena organizacija identificirala je globalnu krizu radne snage u zdravstvu, uključujući kritični nedostatak medicinskih sestara kao prioritet po pitanju aktivnosti u budućnosti.

Mnoga istraživanja u svijetu dokazuju da nedovoljan broj osoblja dovodi bolesnike u rizično stanje, da pogoduje povećanju ozljeda na radu, pokazuje snažnu korelaciju između odrađenih prekovremenih sati rada i bolovanja, te indicira da kratkoročno povećanje produktivnosti vodi do povišenih dugoročnih troškova zdravstva.

Navedimo za primjer: Istraživanje naručeno od strane Australijske federacije medicinskih sestara (ANF) pokazalo je da bi «više od polovice medicinskih sestara u Viktoriji dalo otkaz, otišlo u mirovinu ili smanjilo broj radnih sati ukoliko bi zahtijevani minimalni omjer medicinskih sestara: pacijent bio ukinut « (ANF 2004., str. 1). I naše sestre na visoko 3. mjesto kao razlog nezadovoljstva navode nepostojanje standarda i normativa.

U Hrvatskoj, Sabor RH prihvatio je 9. lipnja 2006. Nacionalnu strategiju razvitka zdravstva 2006. – 2011. u kojoj je navedeno da Hrvatska po broju medicinskih sestara na 1.000 stanovnika zaostaje za standardima EU za gotovo 60%.

Poznato je da medicinske sestre u svim bolničkim sustavima pružaju većinu zdravstvenih usluga – čak do 80% vremena kojeg bolesnik provede u bolnici o njemu skrbi medicinska sestra/medicinski tehničar, stoga moramo biti svjesni i da trenutni nedostatak medicinskih sestara potkopava cjelokupni zdravstveni sustav i uvijek iznova preispituje našu sposobnost zadovoljavanja zdravstvenih potreba građana.

Naše istraživanje ukazuje da su medicinske sestre preopterećene, nezadovoljne zaštitom na radu i uvjetima rada, ali i nezdravom radnom okolinom što je posljedica nedovoljnog broja zaposlenih medicinskih sestara, te takvo stanje smatramo neodrživim.

U svom radu pod nazivom *Očuvanje radne sposobnosti kao čimbenik kvalitete rada*, prof. dr. sc. Jadranka Mustajbegović, dr. med. navodi: «Za kvalitetu zdravstvene skrbi nenadomjestiv čimbenik jest odgovarajuća radna sposobnost zdravstvenog osoblja. Stoga bi očuvanje njihove radne snage trebao biti prioritet poslodavca, odnosno uprava zdravstvenih ustanova.» i nastavlja : «Kako bi se zaštitilo zdravlje zaposlenih, omogućio rad na siguran način, nužno je udovoljiti zakonskim obvezama Zakona o radu, koji u čl. 30 prepoznaje važnost odnosa, promidžbu pozitivnog radnog okruženja u svrhu izbjegavanja sukoba i rješavanja neprihvatljivog ponašanja na poslu. No još je važnije izgraditi i podupirati kulturu očuvanja zdravlja na radu.»

Istraživanja potvrđuju i da su naše medicinske sestre predani profesionalci koji prihvaćaju holističku filozofiju njege i kao takve trebaju radnu okolinu koja priznaje i prepoznaje socijalne i zdravstvene aspekte njihove profesije.

Stoga je zanimljiv podatak da najviše anketiranih medicinskih sestara kao bolest koju povezuje s radnim mjestom navodi depresiju i stres što također ukazuje na potrebu uvođenja pozitivnog radnog okruženja u naše zdravstvene ustanove. «Stres na radu specifična je vrsta stresa čiji je izvor u radnom okolišu. Psihološke reakcije na stres mogu biti: porast tjeskobe, problemi s koncentracijom, negativne emocije, smanjena pozornost, depresija, umor ili sindrom izgaranja (engl.burnout sindrom)» navodi Bojana Knežević, dr. med. u svom radu *Čimbenici stresa na radnom mjestu* primalja – Hrvatska iskustva i zaključuje «S druge strane zadovoljstvo na poslu i dobri međuljudski odnosi mogu imati zaštitno djelovanje na utjecaje stresa.»

I globalna istraživanja dokazuju da nezdrava radna okolina utječe na fizičko i psihičko zdravlje medicinskih sestara putem stresa zbog preobilnog obima posla, dugog radnog vremena, niskog profesionalnog statusa, otežanih odnosa na radnom mjestu te raznih opasnosti koje prijete na radnom mjestu. Ali isto tako zbog velikog obima posla, nesloge s kolegama, neprikladnih zaduženja, nedovoljne vještine i znanja, loše vještine upravljanja i nesigurnih radnih uvjeta medicinske sestre ne mogu pružiti najviši standard njege.

Podaci koje smo dobili ovom anketom obvezuju nas!

Obvezuju i Vas i nas da poduzmemo sve mjere da uklonimo uzroke problema, ali i ustrajemo u provedbi mjera kojima ćemo ih rješavati.

Moramo ustrajati na povećanju broja zaposlenih sestara i razini obrazovanja, utvrđivanju standarda i normativa struke te boljoj zaštiti na radu, samim time riješit ćemo najveći dio problema i popraviti uvjete rada.

U kvalitetnim radnim okruženjima, potrebe i ciljevi medicinskih sestara u potpunosti su zadovoljeni, a bolesnicima se pomaže na način ispunjenja njihovih individualnih zdravstvenih potreba.